

Utbildningsdepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Dnr U2020/03811/S

Remissvar på betänkandet ”*Utredningen om fritidshem och pedagogisk omsorg*” (SOU 2020:34)

FSO och IV – Idéburen välfärd yttrar sig härmed över Betänkandet av *Utredningen om fritidshem och pedagogisk omsorg*, SOU 2020:34

FSO är branschorganisation för idéburna fristående förskolor, skolor, fritidshem och pedagogisk omsorg och omfattar cirka 400 medlemmar. FSO är en medlemsägd, medlemsstyrd och medlemsfinansierad organisation. Medlemmarna består företrädesvis av föräldrakooperativ och personalkooperativ, men även icke-vinstdrivande aktiebolag, stiftelser, Svenska kyrkan och övriga frikyrkosamfund finns representerade bland organisationens medlemmar. För att säkerställa kravet på idéburet finns i FSO:s stadgar en begränsning av medlemmarnas rätt att besluta om utdelning av överskott till fysiska eller juridiska personer.

IV – Idéburen välfärd är en relativt ny aktör inom den idéburna välfärdssektorn. Organisationen har som mål att vara en nationell bransch- och intresseorganisation som samlar idéburna organisationer och företag inom vård, omsorg och utbildning. IV värnar den idéburna tanken som värdegrund. Genom rådgivning och stöd kommer IV att ge sina medlemmar de bästa förutsättningarna att bedriva sin samhällsviktiga verksamhet. IV anser att eventuella vinster som våra medlemmar gör inte ska delas ut.

FSO är medgrundare till IV – Idéburen välfärd. FSO:s medlemmar kommer organisatoriskt att överföras till IV den 1 januari 2021.

FSO:s och IV:s principiella ställningstaganden

FSO och IV anser det angeläget att slå vakt om valfriheten inom den offentligt finansierade skol- och barnomsorgen. Rätten att välja barnomsorg fanns inskriven i 1985 års skollag och förtydligades i 2010 års skollag. FSO och IV anser att ett etableringsstopp innebär omfattande och oacceptabla inskränkningar i näringsfriheten.

Det är positivt att kvalitetskraven på pedagogisk omsorg höjs, men det finns stor risk för att regelbördan ökar både för enskilda huvudmän och för kommunerna i deras arbete med godkännande och tillsyn. FSO och IV anser att tillsynen av all skol- och barnomsorg ska utföras av en myndighet och inte som sker i dag, av 290 kommuner och Skolinspektionen. Dagens tillsynssystem visar på omfattande brister när det gäller likvärdighet och lämnar stort utrymme för godtycke.

Även om syftet är vällovligt är det ur ett integritetsperspektiv inte rimligt att samtliga personer som är folkbokförda på en adress där det bedrivs pedagogisk omsorg ska lämna utdrag ur belastningsregistret.

Mimmi von Troil
vd

FSO
Box 5243
402 24 Göteborg

Besöksadress:
Mässans gata 10, Göteborg

Växel: 031-309 90 10
Journr: 0708-630 224
E-post: mt@fso.se

Självklart ska det ställas krav på personer, organisationer och företag som får ta del av offentliga medel för att ge medborgarna service, omsorg och/eller stöd. Det saknas dock i utredningen ett utvecklat resonemang kring framförallt vilken krets som ska granskas.

Förslaget om begränsning av konfessionella inslag kan innebära en diskriminering enligt Europakonventionen och diskrimineringslagen.

Sammanfattning av FSO:s och IV:s synpunkter

FSO och IV

- delar inte utredningens förslag om ett etableringsstopp för pedagogisk omsorg,
- delar till viss del utredningens förslag om kvalitetshöjande åtgärder. Dock måste sådana vara helfinansierade genom det offentliga och kan inte medföra ökade kostnader för enskilda huvudmän,
- delar inte utredningens förslag om utökad registerkontroll av den som är folkbokförd i en privatbostad där det bedrivs pedagogisk omsorg, då detta innebär ett omfattande intrång ur ett integritetsperspektiv,
- delar i viss utsträckning utredningens förslag om ägar- och ledningsprövning, men anser att utredningens förslag avseende vilken krets som ska prövas kan betraktas som godtycklig,
- anser det olyckligt att utredningen inte närmare har utrett är effekterna av kravet på att en etablering inte innebär påtagliga negativa följder för pedagogisk omsorg som anordnas av kommunen, i den händelse en kommun inte har pedagogisk omsorg,
- anser att utredningens förslag driver mot ett avvecklande av pedagogisk omsorg som barnomsorgsform och alternativ till förskola. I en tid där allt fler kommuner bygger "barnfabriker" med åtta-tio avdelningar och hundratals barn i samma förskola är det många föräldrar som söker den trygghet som en mindre barngrupp inom pedagogisk omsorg erbjuder.

Fördjupade kommentarer

Etableringsstopp är näringsförbud

Sedan lång tid tillbaka har det funnits möjligheter för föräldrar att välja olika offentligt finansierade alternativ inom det som tidigare kallades barnomsorg. Grunden lades av de föräldrar som startade de allra första föräldrakooperativa förskolorna under mitten av 1970-talet. Utbyggd valfrihet är även något som genomsyrar annan skollagsreglerad verksamhet. Beroende på personliga förutsättningar, som var man bor och hur man arbetar, kan möjligheten att välja pedagogisk omsorg ha stor betydelse för enskilda. I en tid där kommunerna i allt större utsträckning bygger jättekomplex för förskoleverksamhet, "barnfabriker", ser FSO och IV att trycket på idéburen förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg ökar. Det verkar vara så att föräldrar av flera skäl, t.ex. för att det är en mer småskalig verksamhet, vill välja en liten idéburen förskola eller pedagogisk omsorg i stället för förskola.

Att styra mot en avveckling av pedagogisk omsorg som form innebär en likriktning av barnomsorgen i Sverige samtidigt som det är ett uttalat misstroende mot alla de yrkesskickliga dagbarnvårdare som finns runt om i vårt land. Att som utredningen skriver på s 352 *"Det finns förvisso många välfungerande verksamheter inom pedagogisk omsorg. Det finns emellertid också verksamheter, som på grund av lagens låga krav, visserligen kan anses leva upp till kraven – men där verksamheterna inte för att bevara allmänhetens förtroende för sektorn inte kan tillåtas fortgå. I vissa verksamheter finns misstankar om rena oegentligheter, både vad gäller rent ekonomiska förhållanden men även i förhållande till arbetsrättslagstiftningen."* är direkt oförsämrat mot alla de engagerade och duktiga dagbarnvårdare som arbetar inom pedagogisk omsorg. Om utredningen har uppdragat eller fått misstanke om rena oegentligheter bör utredningen i så fall ha kontaktat exempelvis

Mimmi von Troil
vd

FSO
Box 5243
402 24 Göteborg

Besöksadress:
Mässans gata 10, Göteborg

Växel: 031-309 90 10
Journr: 0708-630 224
E-post: mt@fso.se

Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket eller annan berörd myndighet och påpekat detta. Det är allas vårt ansvar att vara aktsamma om våra gemensamma resurser, men det är magstarkt att föreslå avveckling av en hel omsorgsform för att ansvariga tillsynsmyndigheter inte tar sitt ansvar. Om det är så att dessa myndigheter behöver ökade resurser för att granska alla suspekta dagbarnvårdare som utredningen anser finns bör en framställan om ökade resurser eller anslag göras till finansdepartementet. Det finns ingen utredning som föreslår ett förstatligande av byggbranschen som till stor del finansieras genom offentliga upphandlingar trots att det har gått så långt att branschen har sett sig tvungen att tillsätta en särskild kommission för att förhindra fusk och kriminalitet.

Kvalitetshöjande åtgärder

Ingen verksamhet är någonsin så bra att den inte kan utvecklas och bli bättre. Att höja kvalitetskraven inom pedagogisk omsorg är positivt. Det är dock viktigt att understryka att sådana krav ska åtföljas av satsningar från det gemensamma, staten eller kommunen. Det är inte rimligt att den enskilde dagbarnvårdaren ensam ska bära denna kostnad. Av Skolverkets allmänna råd för pedagogisk omsorg framgår det tydligt på s 18 att:

Huvudmannen bör

- *säkerställa att personalen har förutsättningar att bedriva verksamheten så att den stimulerar och utmanar barnens utveckling och lärande samt förbereder för fortsatt lärande, till exempel genom personalens kompetens, relevanta material och redskap samt lokalernas utformning.*

Personalen bör utforma verksamheten så att

- *den främjar leken och kreativiteten samt tar till vara och stärker barnens intresse för att lära,*
- *den stimulerar barnens språkutveckling, och*
- *den utgår ifrån barnens erfarenheter, intressen, behov och åsikter.*

Eftersom Skolverket ännu inte har reviderat de allmänna råden för förskolan får vi nöja oss med dem som gällde för tre år sedan. Dessa inleds med följande: *Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Förskolan ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap och förbereda barnen för fortsatt utbildning.*

Gemensamt för både förskola och pedagogisk omsorg är kravet på att främja lärande, språkutveckling, lek och kreativitet. Båda omsorgsformerna ska utgå från barnet och erbjuda en trygg omsorg. Den stora skillnaden är att det inom förskolan bedrivs undervisning av legitimerade förskollärare. Dock är förskolläraryrket i Sverige så stort att flera kommuner de senaste åren har larmat om att det är svårt att nå målen i läroplanen för förskolan. Att i detta skede föreslå en avveckling av en trygg omsorgsform för att driva mot en förskola som saknar både förskollärare och barnskötare är anmärkningsvärt.

FSO och IV ser gärna att det ges möjlighet till kvalitetshöjande åtgärder inom den pedagogiska omsorgen, men dessa åtgärder måste botten i verksamheten och i verkligheten.

Konfessionella inslag

I utredningen föreslås en uttrycklig reglering av utrymmet för konfessionella inslag. De generella kvalitetsregler som i dag finns i skollagen avseende pedagogisk omsorg måste anses innebära en kraftig begränsning av möjligheten till konfessionella inslag. Dessutom verkar utredningens författningsförslag och förslagsavsnitt verka likalydande. I förslagsrutan i avsnitt 11.6.5. anges att i pedagogisk omsorg med enskild huvudman får konfessionella inslag förekomma endast om de inte strider mot de föreskrifter som gäller för verksamheten. I författningsförslaget talas dock om att konfessionella inslag i verksamhet med enskild huvudman kan tillåtas om de utgör en obetydlig del av verksamheten. Detta gör det svårare att bedöma utredningens förslag, men oavsett detta förefaller tolkningen av bestämmelsen svår och grannlaga och det kan ifrågasättas om den är möjlig att tillämpa på ett likvärdigt sätt. För ytterligare ställningstagande hänvisar vi till FSO:s yttrande över "Nya regler för skolor med konfessionell inriktning" (SOU 2019:64).

Mimmi von Troil
vd

FSO
Box 5243
402 24 Göteborg

Besöksadress:
Mässans gata 10, Göteborg

Växel: 031-309 90 10
Journr: 0708-630 224
E-post: mt@fso.se

Långgående intrång i den personliga integriteten

Utredningen föreslår att det ställs krav på utdrag från belastningsregistret för personer som kanske överhuvudtaget inte har någon koppling till den bedrivna verksamheten annat än att man är folkbokförd på adressen. FSO och IV inser att det finns ett vällovligt syfte med tanken och att självklart är det av yttersta vikt att barn i pedagogisk omsorg får en god och trygg omsorg. Att ställa denna typ av generella krav på en var som är över 18 år och folkbokförd i bostaden är ett stort intrång i den personliga integriteten hos medborgaren. Det finns ytterligare svårigheter kring denna långtgående bestämmelse då FSO erfar att utifrån dagens regelverk om ägar- och ledningsprövning i förskolan diarieför kommuner exempelvis utdrag ur belastningsregister, betyg, intyg, cv och kreditupplysningsuppgifter på enskilda medborgare endast för att de har valt att engagera sig i sina barns förskola. Få kommuner har upprättat gallringsrutiner trots att lagstiftningen gällt sedan 1 januari 2019. Att tillåta den typ av registrering av en enskild medborgare endast pga det faktum att den är folkbokförd på en adress där det bedrivs pedagogisk omsorg är inte acceptabelt.

Ägar- och ledningsprövning

Det är självklart rimligt att det ställs krav på kunskap avseende den verksamhet som man avser bedriva och bedriver när den är finansierad av våra gemensamma medel. Det saknas dock ett utvecklat och tydligt resonemang kring vilka som ska ingå i den krets som ska granskas. I stor utsträckning bedrivs pedagogisk omsorg i privatbostad och utredningen klargör inte om familjemedlemmar eller andra som regelbundet vistas i bostaden ska ingå i prövningen, kanske framförallt vid lämplighetsprövningen.

Påtagliga negativa följder

Utredningen föreslår att det, på motsvarande sätt som vid godkännande av verksamhet inom skolväsendet, ska införas ett krav på att etableringen inte innebär påtagliga negativa följder för den pedagogiska omsorg som anordnas av kommunen. FSO och IV anser att det är en brist att förslaget inte är närmare kommenterat i utredningen. Till skillnad från övriga skolformer kan kommuner välja om de vill inrätta pedagogisk omsorg eller inte. Om en kommun har valt att inte inrätta pedagogisk omsorg kan då denna bestämmelse användas för att förhindra att en fristående dagbarnvårdare startar verksamhet i kommunen? Den frågan lämnas obesvarad av utredningen.

Sammanfattning

Att en statlig utredning insinuerar att en gemensamt finansierad verksamhet, pedagogisk omsorg, är föremål för kriminella aktiviteter och ekonomiska oegentligheter utan att det lämnas några som helst rapporter, undersökningar, domar eller liknande till stöd för påstående är minst sagt anmärkningsvärt. Om utredningen har noterat detta under sitt arbete borde det ha genererat anmälningar till berörda tillsynsmyndigheter som har till uppgift att se till medborgare följer de lagar som gäller i vårt land (Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket, Polisen, Arbetsmiljöverket m fl).

Utredningens förslag om etableringsstopp rimmar illa med den valfrihet som föräldrar i Sverige har stridit hårt för. Vidare innebär utredningens förslag om registerkontroll och ägar- och ledningsprövning ett oproportionerligt stort intrång i enskilda medborgares integritet.

Sammanfattningsvis anser FSO och IV att utredningen har en del intressanta förslag när det gäller möjligheten till kvalitetsutveckling av den pedagogiska omsorgen. Tyvärr väljer utredningen inte att närmare utveckla dessa och ställa dem mot de krav som gäller förskolan. En sådan jämförelse och möjlighet till kvalitetsutveckling är något som FSO och IV hoppades att utredningen skulle leda till.

FSO har både pedagogisk omsorg och förskolor som medlemmar och vår verklighetsbild är att våra medlemmar väl lever upp till kvalitetskraven inom respektive omsorgsform. Dock blir det hela mycket märkligt när en statlig utredning föreslår en avveckling av pedagogisk omsorg för att barnen behöver få ta del av en verksamhet med högre kvalitet när vi kan se runt om i landet att det i

Mimmi von Troil
vd

FSO
Box 5243
402 24 Göteborg

Besöksadress:
Mässans gata 10, Göteborg

Växel: 031-309 90 10
Journr: 0708-630 224
E-post: mt@fso.se

förskollärautbildningsmyndigheten på kommunala förskollärautbildningsplatser anställs personer som saknar denna formella utbildning.

En likvärdig och rättssäker tillsynen av pedagogisk omsorg ska utgå från skollagen och bygga på de nationella styrdokumenterna, det utgör den bästa garanten för en god kvalitet på verksamheten. FSO och IV anser därför att det vore lämpligt att överföra all tillsyn inom skol- och barnomsorgen till en statlig myndighet. Nuvarande tillstånd med 290 tillsynsmyndigheter som var och en gör sin egen tolkning av skollagen skapar både otrygghet och en rättsosäkerhet för enskilda dagbarnvårdare.

För FSO och IV – Idéburens Valförbund
Göteborg 26 oktober 2020

Mimmi von Troil
Vd FSO/Generalsekreterare IV

Mimmi von Troil
vd

FSO
Box 5243
402 24 Göteborg

Besöksadress:
Mässans gata 10, Göteborg

Växel: 031-309 90 10
Journr: 0708-630 224
E-post: mt@fso.se